

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 26/2016

Metsäsektorin suhdannetiedote 2016

Jari Viitanen ja Riitta Hänninen (toim.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 26/2016

Metsäsektorin suhdannetiedote 2016

Jari Viitanen ja Riitta Hänninen (toim.)

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2016

ISBN: 978-952-326-238-6 (Painettu)

ISBN: 978-952-326-237-9 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-237-9>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Jari Viitanen ja Riitta Hänninen (toim.)

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2016

Julkaisuvuosi: 2016

Kannen kuva: Juha Laitila

Painopaikka ja julkaisumyynti: Juvenes Print, <http://luke.juvenesprint.fi>

Yhteenveto

Metsäteollisuustuotteiden markkinanäkymien odotetaan hieman paranevan kuluvana vuonna. Vaikka talouskasvu on sekä kehittyvissä että kehittyneissä maissa epätasaista, Britanniassa, Saksassa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa talouskasvun ennakoidaan pysyvän hyvänä. Lisäksi Kiinan talouskasvun painottuminen yksityiseen kulutukseen tuo myönteistä viettä myös metsäteollisuustuotteiden kysyntöihin.

Tammi-helmikuussa 2016 kuusisahatavaran vienti Kiinaan kasvoi 120 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajasta. Vastaavasti mäntysahatavaran vienti tärkeimpään kohdemaahan Egyptiin kasvoi lähes 40 prosenttia. Rakentamisen lähtiessä vähitellen kasvuun myös kotimaassa ja kasvun kiihtyessä Euroopassa Suomen sahatavaran tuotannon arvioidaan nousevan noin 10,9 miljoonaan kuutiometriin tänä vuonna ja viennin keskihinnan laskun odotetaan taittuvan. Myös vanerin tuotanto sekä vienti kasvavat ja vientihinta nousee hieman markkinatilanteen kohentuessa Euroopassa.

Massa- ja paperiteollisuudessa tuotannon ja viennin rakenteiden muutokset jatkuvat paino- ja kirjotuspapereiden kysynnän alentuessa Euroopassa. Suomen kasvanut tuotantokapasiteetti ja hyvä kysyntä Euroopan unionin ulkopuolella lisäävät kartongin tuotantoa ja vientiä tänä vuonna. Sellun vientiä lisää kasvava kysyntä Kiinassa. Kartonki- ja sellumarkkinoilla kapasiteetin ja tarjonnan kasvu painaa kuitenkin hintoja alaspäin tänä vuonna. Lasku painottuu lehtiselluun, kun taas havuselun hinnan lasku on tasaantumassa.

Kotimaan markkinahakkuiden arvioidaan viime vuoden notkahduksen jälkeen kasvavan tänä vuonna pari prosenttia 55,4 miljoonaan kuutiometriin samalla, kun puun tuonti vähenee ja sahatavaran, sellun sekä kartongin tuotannot kasvavat. Raakapuun kantohinnat jäävät tänä vuonna lähelle viime vuoden tasoa. Metsähakkeen käyttö nousee 1–2 prosenttia viime vuodesta.

Metsäsektorin vuoden 2017 näkymiä arvioidaan lokakuussa ilmestyvässä Metsäsektorin suhdannekatsauksessa.

Asiasanat: Sahatavara, vaneri, paperi, sellu, kartonki, kantohinnat, hakkuut, puun tuonti, metsäenergia

Metsäsektorin keskeiset ennustemuuttujat 2014–2016e.

		2014	2015	2016e
		% -muutos edellisvuodesta		
Havusahatavara	tuotanto	5	-3	3
	vienti	4	5	3
	vientihinta	4	-4	0
Vaneri	tuotanto	6	-1	2
	vienti	8	-2	2
	vientihinta	2	2	2
Sellu	tuotanto	-1	2	2
	vienti	-1	4	3
	vientihinta	6	8	-4
Paperi	tuotanto	-3	-3	-3
	vienti	-2	-1	-3
	vientihinta	-2	2	2
Kartonki	tuotanto	0	4	7
	vienti	1	8	7
	vientihinta	-1	0	-2
Markkinahakkuut		0	-3	2
Raakapuun tuonti		-11	-7	-4

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Tulli, ennusteet Luke

Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat 2014–2016e.

Puutavaralaji	2014 €/m ³	2015 €/m ³	2015/2014 %	2016e €/m ³	2016e/2015 %
Mäntytukki	55,4	54,4	-2	53,3	-2
Kuusitukki	55,9	54,5	-3	54,8	1
Koivutukki	41,8	42,0	0	42,1	0
Mäntykuitu	15,8	15,6	-1	15,4	-1
Kuusikuitu	17,3	16,9	-2	17,1	1
Koivukuitu	15,7	15,4	-2	15,2	-1

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Luke (ennusteet)

Sisällys

Talousokehitys.....	5
<i>Jari Viitanen</i>	
Puutuoteteollisuus.....	7
<i>Antti Mutanen</i>	
Massa- ja paperiteollisuus	11
<i>Riitta Hänninen</i>	
Raakapuumarkkinat.....	16
<i>Jussi Leppänen ja Esa Uotila</i>	
Bioenergiamarkkinat	22
<i>Johanna Routa</i>	

Talouskehitys

Jari Viitanen

Valuuttakilpailussa kaikki eivät voi voittaa

Maailmantalouden kasvun ennakoidaan tänä vuonna pysyvän lähes viime vuoden noin kolmen prosentin vauhdissa. Kasvu on kuitenkin poikkeuksellisen epätasaista sekä kehittyvien että kehittyneiden maiden ja alueiden sisällä. Vaikka raaka-aineiden hintojen odotetaan hieman nousevan loppuvuoden aikana, raaka-aineiden vientiin perustuvat taloudet kärsivät matalista öljyn ja metallien maailmanmarkkinahinnoista. Useat kehittyneet taloudet puolestaan joutuvat sopeuttamaan edelleen taloutaan velkaantumisongelmien hillitsemiseksi. Toisaalta osassa talouksista, kuten Britanniassa, Ruotsissa, Yhdysvalloissa, Indonesiassa ja Intiassa, talouskasvun ennakoidaan pysyvän hyvänä.

Valtioiden velkataakat ovat useissa maissa estäneet finanssipolitiikan tehokkaan käytön talouden elvytykseen ja pääpaino onkin ollut rahapolitiikassa, jolla on inflaatiotavoitteiden lisäksi pyritty pitämään valuutta heikkona ulkoisen kilpailukyyn turvaamiseksi. Kaikki valuutat eivät kuitenkaan voi olla samanaikaisesti heikkoja. Nopeasti kasvavissa talouksissa on jo paineita nostaa korkoja talouden ylikuumenemisen ja asuntojen hintojen nousun hillitsemiseksi. Kireämpi rahapolitiikka kuitenkin vahvistaisi valuuttaa ja heikentäisi kilpailukykyä sekä viennin edellytyksiä. Esimerkiksi Ruotsin ja Yhdysvaltojen keskuspankit tasapainoilevat loppuvuoden aikana koronnostojen, kasvavien hintapaineiden ja vahvistuvan valuutan välillä. EKP:n kevyen rahapolitiikan sekä Yhdysvaltojen odotettujen koronnostojen seurauksena euron ennakoidaan loppuvuoden aikana hieman heikentyvän dollariin nähden.

Euroalueen elpyminen jatkuu

Euroalueen talous kasvoi vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä puoli prosenttia edellisestä neljänneksestä. Vuoden takaiseen vastaavaan aikaan verrattuna kasvua oli puolitoista prosenttia. Euroalueen talouskasvun elpymistä tukevat alhainen korkotaso ja öljytuotteiden halvat hinnat. Euroopan keskuspankki (EKP) kevensi maaliskuussa rahapolitiikkaansa laajentamalla arvopapereiden ostohjelmaansa, laskemalla ohjauskoron nolnaan sekä alentamalla jo ennestään negatiivisia pankkien yli yön talletuskorkoja keskuspankkiin. Toimenpiteillä pyrittiin heikentyvän euron ohella helpottamaan yritysten rahoituksen saatavuutta ja investointien elpymistä, lisäämään kokonaiskysyntää sekä vähentämään deflaatiopaineita.

Euroalueella maittaiset erot pysyvät edelleen suurina. Kriisimaista Espanjassa ja Irlannissa talouskehitys on jo kääntynyt parempaan suuntaan, mutta Kreikassa ja Portugalissa kehitys on vielä vaikea. Ranskassa ja Italiassa työttömyys on pysynyt korkeana, kun taas Saksassa ollaan jo lähellä täydyöllisyyttä. Maailmantalouden heikentynyt kysyntä ei ole saanut vientiä liikkeelle aiemmin odotetulla tavalla ja euroalueen kasvu onkin enemmän painottunut yksityisen kysynnän elpymiseen, jota ruokkivat hitaasti parantuva työllisyyskehitys, luottamuksen kohoaminen sekä ostovoiman nousu. Tämän toivotaan saavan myös investoinnit vähitellen elpymään. Euroalueen talouden ennakoidaan kasvavan tänä vuonna samaa puolentoista prosentin vauhtia kuin viime vuonna.

Kiina ja Brexit uhkana maailmantalouden kehitykselle?

Britannian vahva talouskasvu viime vuosina on perustunut kotimaiseen kysyntään ja kasvun ennustetaan jatkuvan tänä vuonna noin kahden prosentin vauhtia. Yksityinen kulutus ja investoinnit pysyvät edelleen kasvun pääasiallisena moottorina. Mikäli kuitenkin juhannuksen alla pidettävässä kansanäänestyksessä enemmistö briteistä äänestää Britannian eroamisen puolesta Euroopan unionista (Brexit), tämä voi johtaa ennakoitua heikompaan talouskehitykseen. Käytännössä eroamisen ehdois-

ta neuvoteltaisiin vuosikausia, mikä lisäisi epävarmuutta ja vaikutukset voisivat levitä myös euroalueelle lisäen poliittista epävarmuutta.

Ruotsissa yksityisen kulutuksen ohella myös viennin hyvä veto ja investoinnit ovat pitäneet talouden voimakkaassa kasvussa. Ruotsin talouden ennakoitaan kasvavan tänä vuonna noin kolme prosenttia. Huolenaiheita ovat kuitenkin kotitalouksien velkaantuminen ja asuntomarkkinoiden ylikuumentuminen. Ruotsin kruunun ennakoitaan hieman vahvistuvan euroon nähden. Vaikka Venäjän taloudessa pohjakosketus nähtiin viime vuonna, talous taantuu vielä tänäkin vuonna. Heikko rupla ja öljyn maailmanmarkkinahintojen nousu kuitenkin auttavat Venäjää kasvattamaan vientituloja, vaikka yleinen luottamus talouteen pysyy edelleen heikkona.

Yhdysvalloissa asuntomarkkinoiden elpyminen ja työllisyyden parantuminen ovat kohentaneet kotitalouksien varallisuusasemaa, ja yksityinen kulutus sekä rakentaminen vetävät talouden tänä vuonna reilun kahden prosentin kasvuun. Koronnostojen ajoitus, vahvistuva dollari ja marraskuun presidentinvaalit ovat keskeiset epävarmuustekijät Yhdysvaltojen talouskehityksessä.

Kiinan tavoite siirtyä investointi- ja vientivetoisesta taloudesta kohti kulutusyhteiskuntaa tarkoittaa väistämättä talouskasvun hidastumista. Epävarmuutta liittyy myös mittavien talouden rakenteellisten uudistusten, kuten ympäristöä pilaavien tuotantolaitosten sulkemisen ja modernisoinnin, rahoitusmarkkinauudistusten, kattavan sosiaaliturvaverkoston rakentamisen sekä työn liikkuvuuden edistämisen, onnistumiseen. Lisäksi julkisen talouden velkaantuminen ja kasvukeskuksissa olevan asutokuplan mahdollinen puhkeaminen kasvattavat riskejä. Epävarmuustekijöistä huolimatta Kiinan talouskasvun arvioidaan hidastuvan vain hieman viime vuodesta. Japanissa rakenteelliset talousuudistukset eivät ole edenneet suunnitellusti, ja elvytys on ollut lähinnä kevyen rahapolitiikan varassa. Vuoden alusta vahvistunut jeni ja Aasian hidastuva kysyntä vaikeuttavat vientiä. Japanin talouden arvioidaan kuitenkin välttävän taantumaa tänä vuonna ja kasvavan hieman. Pohjois-Afrikan valtioissa talouskasvu jatkuu valuuttaongelmista ja muista epävarmuustekijöistä huolimatta.

Suomen talous hitaassa kasvussa

Suomen talous irtautui viime vuonna pitkään jatkuneesta taantumasta. Kasvu on kuluvan vuoden alkupuolella jatkunut, sillä Suomen talous kasvoi vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä vajaa puoli prosenttia edellisestä neljänneksestä ja prosentin vuodentakaisesta. Tälle vuodelle ennakoitu noin prosentin suuruinen talouden kasvu perustuu yksityisen kulutuksen sekä investointien lievään piristymiseen. Erityisesti rakentaminen on vilkastumassa. Vienti sen sijaan ei vielääkään osoita heräämisen merkkejä. Tammi-maaliskuussa 2016 Suomen tavaraviennin arvo väheni seitsemän prosenttia viime vuoden vastaavasta ajasta. Investointikysynnän hiipuminen Euroopassa esimerkiksi Brexitin seurauksena olisi myrkkyyä myös Suomen viennille ja talouden kokonaiskehitykselle.

Puutuoteteollisuus

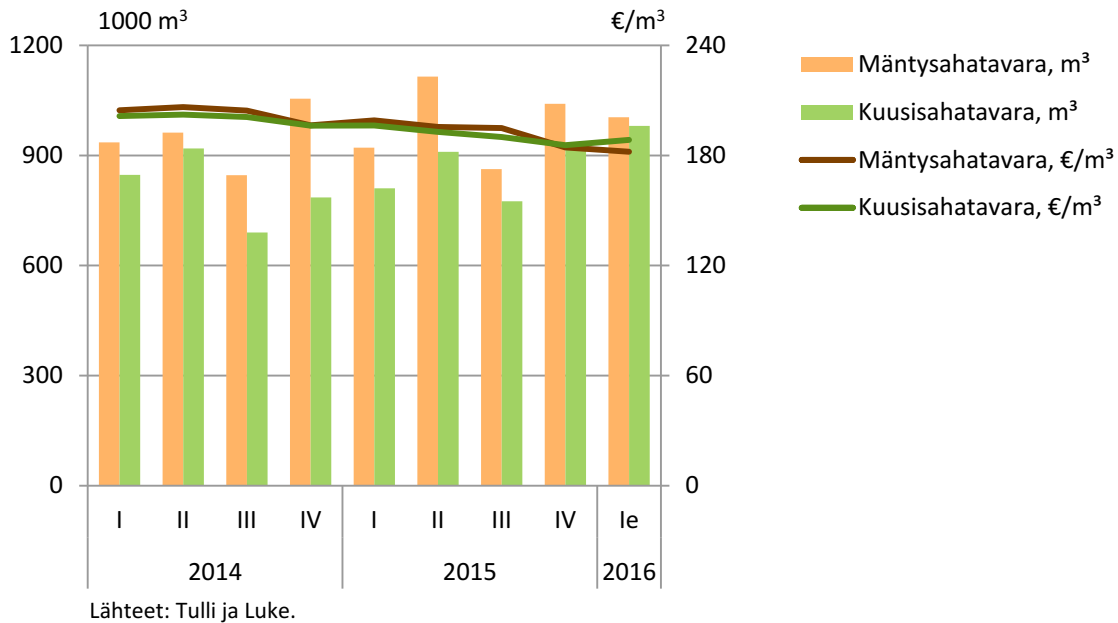
Antti Mutanen

Kiinasta kuusisahatavaran viennin pelastus

Vuotta 2015 värjittivät puutuoteteollisuudessa sekä vaikeudet että onnistumiset. Sahatavaran kysyntäkehitys kotimaan markkinoilla oli erityisen heikkoa. Alkuvuoden 2015 odotuksista huolimatta rakentaminen ei Suomessa vilkastunut toivotulla tavalla, ja sahatavaran kulutuksen kannalta tärkeä omakotirakentaminen supistui asuntoaloitusten lukumäärällä mitattuna 13 prosenttia vuodesta 2014. Samalla sahatavaran laskennallinen vuotuinen kulutus asukasta kohti laski 0,58 kuutiometriin. Finanssikriisiä edeltävistä vuosista sahatavaran kulutus asukasta kohti on pienentynyt yli 40 prosenttia, mikä tarkoittaa sahatavaran vuotuisen kysynnän noin 1,8 miljoonan kuutiometrin laskua kotimaan markkinoilla vuosien 2007 ja 2015 välillä.

Sahatavaran kotimaan toimitusten pienenemistä korvasi sahatavaran viennin nousu 7,9 miljoonaan kuutiometriin, mikä merkitsi viiden prosentin kasvua vuodesta 2014. Viennin kehityksessä eri markkina-alueille oli jälleen selviä eroja. Kilpailutilanne Euroopassa kiristyi ruotsalaisten sahatavaran tuottajien kasvattaessa vientiään heikon kruunun tukemana. Tämä vaikutti erityisesti kuusisahatavaran vientiin ja hintatasoon. Vuonna 2015 Suomen kuusisahatavaran vientimäärä Eurooppaan pieneni kuusi prosenttia vientihinnan laskiessa viisi prosenttia. Kuusisahatavarakalle pystyttiin kuitenkin löytämään uusi kasvava markkina-alue Kiinasta, jonne kuusisahatavaran vienti kasvoi 66 prosenttia 550 000 kuutiometriin samalla, kun vientihinta vahvistui vajaat kaksi prosenttia. Kiinasta tulikin vuonna 2015 kuusisahatavaran viennin tärkein kohdema sekä vientimäärässä että viennin arvossa mitattuna. Lisäksi Kiina oli kuusisahatavaran viennin suurista kohdemaista ainoa, jonne suuntautuvan viennin yksikköarvo kohosi. Kiinaan viedään erityisesti sivulautoja huonekalu- ja leluteollisuuden tarpeisiin. Kiinan ohella suomalainen kuusisahatavara menestyi myös Japanissa, jonne vientimäärä kasvoi 14 prosenttia.

Mäntysahatavaran viennin tärkein kohdema on Egypti, jonne viedään keskimääräistä heikompi-laatuista ja vientihinnaltaan alhaisempia sahatavaraeriä. Egypti, kuten monet muutkin Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän maat, on kokenut poliittisia levottomuuksia, joiden vaikutus talouskehitykseen on ollut kielteinen. Taloutta on painanut ja valuuttatuloja pienentänyt myös öljyn hinnan lasku. Egyptiläiset sahatavaran tuojat kärsivät likviditeettiongelmista, mikä on vaikeuttanut tuontierien maksua. Samankaltaisia ongelmia on esiintynyt myös muissa Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän maissa. Maksuvaikeuksien ja laskevan hintatason vuoksi esimerkiksi ruotsalaiset sahatavaran tuottajat ovat ryhtyneet ohjaamaan Pohjois-Afrikan markkinoille tarkoitettuja mäntysahatavaraeriä muihin kohteisiin kuten Britanniaan. Ruotsin sahatavaran vienti Egyptiin supistuikin liki 15 prosenttia vuonna 2015 edellisvuodesta. Samaan aikaan Suomen sahatavaran vienti Egyptiin kasvoi vajaat kolme prosenttia 1,25 miljoonaan kuutiometriin, josta mäntysahatavaraa oli noin 90 prosenttia. Tämä vahvisti suomalaisen sahatavaran markkinaosuutta Egyptissä. Mäntysahatavaraa viedään runsaasti myös Japaniin, jonne vientiä onnistuttiin kasvattamaan 16 prosenttia vuonna 2015. Mäntysahatavaran vienti Kiinaan kasvoi myös 16 prosenttia 76 000 kuutiometriin, mutta maan merkitys mäntysahatavaran viennin kohdemaana on yhä vähäinen. Huomionarvoista kuitenkin on, että vuonna 2015 Kiina oli yksi harvoista mäntysahatavaran viennin kohdemaista, joissa vientihinta nousi.

Mänty- ja kuusisahatavaran viennin määrä ja keskihinta neljännesvuosittain, 2014/I–2016/Ie.

Sekä kuusi- että mäntysahatavaran keskimääräiset vientihinnat laskivat käytännössä koko vuoden 2015 ajan. Tämä sekä sahatavaran kysynnän alhainen taso kotimaassa johtivat tuotannonrajoitukseen useilla sahoilla loppuvuonna 2015, ja koko vuoden osalta Suomen sahatavaran tuotanto aleni kolme prosenttia edellisvuodesta. Tilinpäätöstietojen mukaan useiden sahatavaran tuottajien tulokset myös heikkenivät edellisvuodesta.

Sahatavaran viennin kasvu kiihtynyt alkuvuonna 2016

Vuoden 2016 ensimmäisellä vuosineljänneksellä sahatavaran tuotanto oli 4 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi. Sahatavaran vienti kasvoi tammi-helmikuussa 2016 liki 15 prosenttia vuoden takaisesta. Mäntysahatavaran viennin kasvu oli yhdeksän prosenttia ja kuusisahatavaran viennin kasvu 21 prosenttia. Mäntysahatavaran vientiä onnistuttiin lisäämään Egyptiin lähes 40 prosenttia, vaikka maassa jatkuvat likviditeettiongelmat ja sahatavaran hinta on laskenut. Toisaalta markkinatilannetta luonnehditaan sekä Egyptissä että useissa muissa Pohjois-Afrikan maissa aiempaa vakaammaksi. Huolimatta öljyn hinnan laskusta ja tämän vaikutuksesta talouskehitykseen Lähi-idässä, sahatavaran kysyntätilanteen kerrotaan parantuneen maaliskuussa ja hintakehitys vaikuttaa tasaantuneen. Tästä huolimatta Suomen mäntysahatavaran keskimääräisen vientihinnan odotetaan jatkavan laskuaan vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä, mutta laskun mahdollisesti taituvan myöhemmin keväällä.

Kuusisahatavaran vienti Eurooppaan laski tammi-helmikuun 2016 lukujen mukaan kolme prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Sen sijaan vienti Aasiaan kasvoi runsaat 50 prosenttia. Aasiassa kuusisahatavaran viennin kasvu Kiinaan oli jälleen omaa luokkaansa, 120 prosenttia. Sahatavaran Kiinan viennin kaksinkertaistamiseen tähtää myös vuonna 2015 käynnistynyt Finpron vienninedistämisohjelma Wood from Finland. Myös vienti Japaniin veti hyvin tammi-helmikuussa 2016, ja kasvua kertyi 16 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Talouskasvun hitaudesta huolimatta Japanin sahatavaran kysynnän ennustetaan kasvavan vuonna 2016 edellisvuodesta, kun taustalla on varautuminen kulutusveron seuraavaan nostoon vuonna 2017.

Suomalaiset eivät ole ainoita eurooppalaisia sahatavaran tuottajia, jotka ovat lisänneet sahatavaran vientiään Kiinaan. Sekä ruotsalaiset että vuoden 2016 alkupuoliskolla myös luoteisvenäläiset tuottajat ovat kasvattaneet vientiään Kiinaan, joskaan kasvuprosentit eivät ole ylittäneet suomalaisten tuottajien tasolle. Kehityksen taustalla on erityisesti kuusen sivulaudoista Kiinassa saatava Euroopan

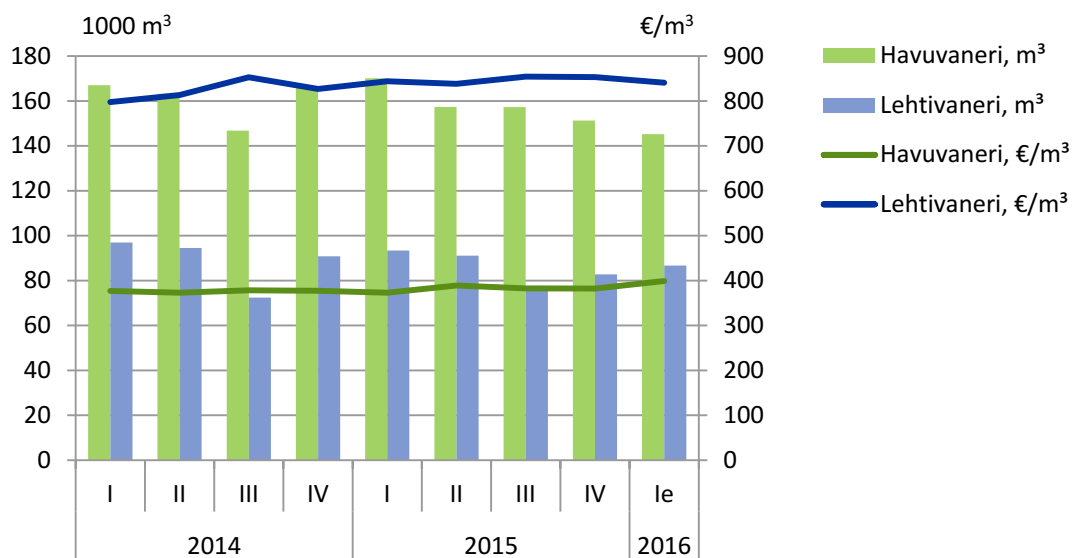
markkinoihin verrattuna korkeampi hinta. Kuusisahatavaran viennin aktiivinen suuntaaminen tiukasti kilpailuilta Euroopan markkinoilta Kiinaan on vähentänyt hinnanlaskupaineita Euroopassa. Lisäksi sahatavaran kysynnän odotetaan Euroopassa kasvavan. Euroconstruct ennustaa rakentamisen kasvuvauhdin vuonna 2016 kiihtyvän Euroopassa kolmeen prosenttiin ja kasvun olevan keskimääräistä nopeampaa Suomen sahatavaran viennin keskeisissä eurooppalaisissa kohdemaissa Saksassa, Britanniassa ja Ranskassa. Kuusisahatavaran vuoden 2015 jatkunut keskimääräisen vientihinnan lasku vaihtuutaakin taittuneen vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä, kun vertailukohtana on vuoden 2016 viimeinen neljännes.

Kotimaassa rakentamisen aallonpohja on sivuutettu, ja Rakennusteollisuus RT ennustaa rakentamismäärien kääntyvän 3,5 prosentin kasvuun vuonna 2016. Poikkeuksen muodostaa omakotirakentaminen, jonka ennustetaan jäävän aloitusmäärien perusteella vuoden 2015 alhaiselle tasolle. Sahatavaran kysynnän kasvun odotetaan jäävän kotimaassa vaisuksi vuonna 2016, mutta viennin ja erityisesti kuusisahatavaran viennin kasvun ennustetaan nostavan sahatavaran tuotannon 10,9 miljoonaan kuutiometriin. Sahatavaran vientihinnan laskun odotetaan taittuvan vähitellen myös mäntysahatavaran osalta ja havusahatavaran keskimääräisen vientihinnan päätyvän koko vuoden 2016 osalta edellisvuoden tasolle.

Havuvanerin markkinatilanne kohentumassa Euroopassa

Vanerin tuotanto ja vienti notkahtivat vuonna 2015 edellisvuoden suurista kasvuluvuista. Havu- ja lehtivanerin yhteenlaskettu tuotanto supistui prosentin ja vienti kaksi prosenttia. Sen sijaan vientihinnat nousivat. Vuonna 2015 havuvanerin keskimääräinen vientihinta oli prosentin ja lehtivanerin vientihinta runsaat kolme prosenttia edellisvuotta korkeammalla tasolla. Vanerin tuotannon kannattavuus olikin selvästi sahatavaran tuotannon kannattavuutta parempaa.

Erytisesti havuvanerin vientinäkymiä Euroopassa on varjostanut edullisen havuvanerin tuonti rakentamiseen Brasiliasta ja Chilestä. Eteläamerikkalaisen vanerin aiheuttaman hintapaineen arvioidaan kuitenkin jossain määrin helpottuneen. Syynä ei niinkään ole rakentamismäärien kasvusta aiheutuva kysynnän lisäys Euroopassa, vaan viennin suuntautuminen Etelä-Amerikasta enenevässä määrin tyydyttämään Yhdysvaltojen nopeasti kasvanutta kysyntää. Markkinaympäristön kerrotaan kohentuneen Euroopassa, ja suomalaisen havuvanerin vientihintataso onkin noussut vuoden 2016 ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

Lähteet: Tulli ja Luke.

Havu- ja lehtivanerin viennin määrä ja keskihinta neljännesvuosittain, 2014/I–2016/Ie.

Suomalaiselle lehtivanerille, joka käytännössä on koivuvaneria, merkittävin kilpailija Euroopassa on venäläinen koivuvaneri. Ruplan heikentyminen on saanut venäläiset koivuvanerin tuottajat tinkimään hintavaatimuksistaan. Ongelmaksi on kuitenkin muodostunut kuljetuslogistiikka. Talouspakotteiden sekä Venäjän heikentyneen talouskehityksen vuoksi vienti Euroopasta Venäjälle on supistunut, eikä kuljetuskapasiteettia ole saatavilla paluurahteihin entiseen tapaan. Lisäväriä logistiikkaongelmiin toi keväällä 2016 Puolan ja Venäjän välinen kauttakulkukiista, joka katkaisi venäläisten rekkojen liikennöinnin Puolassa. Kilpailun kiristymisen on jossain määrin laskenut peruslaatuisten koivuvanerien hintoja, sen sijaan erikoislaatuisten kysyntä on hyvällä tasolla erityisesti kuljetusvälineiteollisuudessa. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä Suomen lehtivanerin viennin keskihinta on hieman laskenut sekä vuoden 2015 viimeiseen että ensimmäiseen neljännekseen verrattuna.

Suomen vanerin tuotannon ja viennin ennustetaan kasvavan vuonna 2016 kaksi prosenttia edellisvuodesta. Myös keskimääräisen vientihinnan odotetaan nousevan kaksi prosenttia havuvanerin kysynnän piristyessä ja koivuvanerin markkinoiden pysyessä vakaina.

Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti 2014–2016e, 1 000 m³ (muutosprosentit edellisvuodesta lukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2014	2015	2016e	2014	2015	2016e
Havusahatavara	10 900	10 600	10 900	7 464	7 866	8 100
	5	-3	3	4	5	3
Vaneri	1 160	1 150	1 170	998	981	1 000
	6	-1	2	8	-2	2

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Havusahatavaran ja vanerin nimelliset keskivientihinnat ja muutosprosentit edellisvuodesta.

	2014	2015	2016e
Havusahatavara	4 (205 €/m ³)	-4	0
Vaneri	2 (534 €/m ³)	2	2

Lähteet: Tulli ja Luke.

Massa- ja paperiteollisuus

Riitta Hänninen

Kartongin ja pehmopaperin kulutuksen kasvu lisää sellun kysyntää ja investointeja

Painopapereiden kulutus pienenee Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, ja Kiinassa kasvu hidastuu. Sähköinen viestintä etenee Kiinassa kuten muuallakin vaikuttaen sanoma- ja aikakauslehtipaperin kulutukseen. Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa kapasiteettia on suljettu, ja yksin Euroopassa vähennystä on vuoden 2007 jälkeen tapahtunut noin 15 miljoonaa tonnia. Lisäksi tuotantolinjoja on muutettu esimerkiksi aikakauslehtipaperista kierrätyskartongille. Tämä kaikki on vähentänyt painopapereiden tarjontaa.

Kulutuksen jatkaessa laskuaan Euroopassa paperin hintojen merkittävä nousu ei ole näillä näkymin todennäköistä. Koska kulutuksen laskuvauhti näyttäisi olevan hieman hidastumassa, kuluvana vuonna hintoihin voidaan kuitenkin odottaa pientä vahvistumista vuoteen 2015 verrattuna. Aasiassa on kuitenkin uhkana ylikapasiteetti tehdasinvestointien jatkuessa, tosin Kiinassa myös paino- ja kirjoituspaperin tuotannon kasvu on viime vuosina merkittävästi hidastunut.

Pakkauspaperin ja kartongin kysyntä riippuu kaupankäynnin aktiivisuudesta, jota puolestaan lisää talouskasvun nopeutuminen. Pakkausmateriaalien kysyntään vaikuttavat useissa maissa myös ympäristöpoliittiset tavoitteet, jotka edistävät uusiutuvien ja kierrätettyjen raaka-aineiden käyttöä. Länsi-Euroopassa kartongin kysyntä kasvaa hitaasti, ja kapasiteetin kasvu on lisännyt tarjontaa. RISin mukaan tehtaiden käyntiasteet ovat laskussa, mikä merkitsee hinnanlaskupaineita. Vientimahdollisuuksia Aasiaan ja Itä-Eurooppaan lisää kysynnän kasvu, mutta myös kilpailu tuottajien kesken on maailmalla kasvanut. Korkealaatuisen ensikuitukartongin markkinatilanne on kierrätyspohjaista selvästi parempi.

Paperin ja kartongin tuotantomäärät maailmalla vaikuttavat sellun kysyntään. Suurinta sellun kysynnän kasvu on kehittyvillä markkinoilla kuten Aasiassa. Yhä suurempi osa sellusta käytetään muualla kuin länsimaissa ja käyttökohteena on etenkin pakkauskartongin ja pehmopaperin tuotanto. Sellun tarvetta lisää osaltaan myös vähenevä kierrätyspaperin saatavuus, kun paperin kulutus länsimaissa vähenee.

Toisaalta sellun tarjonta on kasvanut merkittävästi, mutta valtaosa kasvusta koskee lehtisellua. Viime vuonna lyhytkuitusellun kapasiteetti kasvoi maailmalla useiden uusien tehtaiden myötä. Tänä vuonna suuri tehdas käynnistyi Brasiliassa (Klabin, lehtisellukapasiteetti 1,1 milj. t) ja vuoden loppupuolella käynnistyy tehdas Indonesiassa (Etelä-Sumatra, APP OKI, kapasiteetti 2 milj. t). Ensi vuonna kasvu jatkuu. Havusellukapasiteetti puolestaan kasvaa maailmalla Danske Bankin arvion mukaan noin 1,4 miljoonaa tonnia vuonna 2016.

Sellun kysyntä Kiinassa nosti viime vuonna lyhytkuitusellun dollarihintaa, mutta ennen vuoden loppua hinta kääntyi laskuun. Havusellun hinta on laskenut vuoden 2015 alusta, mutta lasku on taasoittumassa. Samalla myös vuoden 2014 aikana syntynyt iso hintaero lyhyt- ja pitkäkuitusellun välillä on kaventunut. Vaikka havusellun hinnanlasku näyttää tasoittuneen, lyhytkuitusellun tuotantoon tulevat suuret investoinnit maailmalla ja Kiinan mahdollinen kysynnän lasku talouskasvun heikentyessä lisäävät paineita lehtisellun hinnanlaskuun, mikä heijastunee myös havusellun maailmanmarkkinahintaan.

Suomessa panostetaan selluun ja kartonkiin

Suomen kartonkikapasiteetti on viime vuodesta kasvanut, kun loppusyksystä 2015 käynnistyi Stora Enson Varkauden tehtaiden hienopaperikoneesta muutettu kraftlinerkone (390 000 t/v) ja Tainion-

kosken nestepakkauskartonkikoneen tuotantokykyä nostettiin 20 000 tonnilla vuodessa. Varkauden tehtaan arvioidaan olevan täydessä tuotannossa vuoden 2017 alussa. Lisäksi vuoden 2016 kesällä käynnistyy Kotkamillsin kartonkikone, jonka kapasiteetti on 400 000 tonnia taive- ja suojakerroskartonkia vuodessa.

Sellukapasiteettia on tullut lisää, kun vuoden 2015 lopussa valmistuivat UPM:n Kymin ja Stora Enson Varkauden tehtaiden investoinnit. Kymin tehtaan tuotantokapasiteetti nousi 170 000 tonnilla havu- ja lehtisellua ja Varkauden tehtaan 80 000 tonnilla valkaisuamatonta havusellua. Metsä Fibren Äänekosken biotuotetehtas on rakenteilla, ja tuotanto on suunniteltu alkavaksi vuonna 2017.

Paino- ja kirjoituspaperin kapasiteettia on käytettävissä viime vuotta vähemmän. Vuonna 2015 suljettiin UPM:n Kaukaan ja Jämsänkosken tehtailla yhteensä 460 000 tonnia aikakauslehtipaperien kapasiteettia ja Stora Enson Varkauden tehtailla muutettiin 280 000 tonnia hienopaperia tuottanut kone kartongille. Mondi vähensi erikoispaperin tuotantokapasiteettia Lohjalla 70 000 tonnilla ja Ahlström 10 000 tonnia Kauttualla. Billerud Korsnäs suunnittelee siirtävänsä Valkeakoskelta kapasiteettiaan 100 000 tonnin voimapaperikoneen Ruotsin Skärbackaan.

Paino- ja kirjoituspaperin kysyntä jatkuu heikkona

Suomen talous nojaa edelleen merkittävästi massa- ja paperiteollisuuteen. Sen osuus Suomen kaikesta tavaraviennistä oli viime vuonna 17 prosenttia. Tästä yksin paino- ja kirjoituspaperin vienti kattoi noin puolet, vaikka tuotantolinjoja on viime vuosina suljettu tai muutettu kartongille. Toisaalta merkittävät kapasiteetin sulkemiset myös muualla Euroopassa ovat vähentäneet markkinoiden ylitarjontaa. Lopputuotteiden kysynnän muutokset muuttavat vähitellen myös Suomen tuotannon ja viennin koostumusta toimialalla.

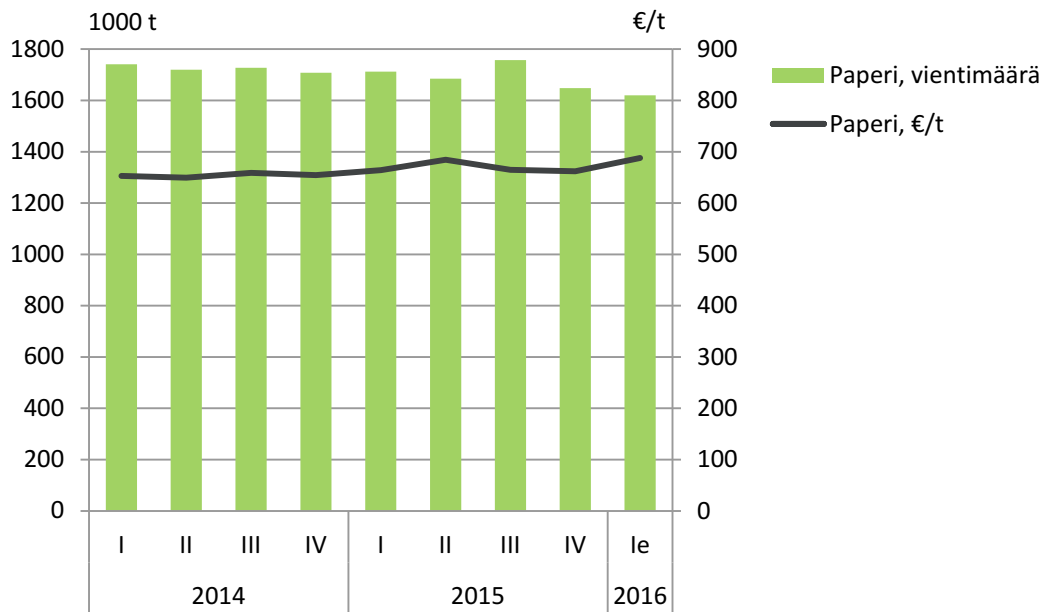
Paino- ja kirjoituspaperin vientimäärä Suomesta väheni vuonna 2015 noin prosentin, mutta viennin keskihinta nousi noin 2 prosenttia. Hinnannousun merkittävä selittäjä oli euron heikkeneminen. Paperin ja kartongin valmistuksen uudet tilaukset putosivat jyrkästi elokuussa, mutta sen jälkeä suunta on ollut ylöspäin. Tosin vielä vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä uudet tilaukset olivat noin 7 prosenttia alemmalla tasolla kuin vuosi sitten samaan aikaan.

Tammi-helmikuussa 2016 paperin kysynnän väheneminen on jatkunut Euroopan päämarkkinoilla. Euro-Graphin mukaan laskua oli 3,2 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Tämä on heijastunut myös vientiin Suomesta, joka samaan aikaan aleni 5 prosenttia vuodentakaisesta. Eniten väheni päälylystämättömien laatujen vienti. Paperin tuotanto laski 2,6 prosenttia.

Vuoden 2016 tuotanto- ja vientimahdollisuuksiin vaikuttavat kysynnän ja tuotteiden hintojen ohella viime vuonna tehdyt aikakauslehti- ja hienopaperikoneiden sulkemiset, joita ajoittui sekä keväälle että syksyille. Sulkemiset eivät välttämättä vaikuta tuotantomahdollisuuksiin täydellä määrällä, koska teollisuuden kapasiteetti kasvaa vuosittain jopa parilla prosentilla jäljellä oleviin koneisiin tehtävien huoltojen ja parannusten yhteydessä. Lisäksi kapasiteetin käyttöasteet vaihtelevat.

Vuonna 2016 Suomen paino- ja kirjoituspaperin tuotannon ja vientimäärän ennustetaan alenevan viime vuodesta noin 3 prosenttia, kun kysynnän lasku jatkuu Euroopan päämarkkinoilla ja käytettävissä oleva tuotantokapasiteetti on viime vuodesta pienentynyt.

Paperin viennin keskihinta oli tammi-helmikuussa 4 prosenttia vuodentakaisesta korkeammalla. Paperin viennin keskihinta vaihtelee kuukausittain riippuen paljon viennin koostumuksesta. Vuonna 2016 valuuttakurssikehityksestä ei odoteta merkittävää apua vientihintoihin, mutta hintojen vahvistumista puoltaa tuotantokapasiteetin väheneminen, joka on pienentänyt tarjontaa ja nostanut useiden tehtaiden käyttöasteita Euroopassa. Tänä vuonna Suomen paperin viennin keskihinnan arvioidaan nousevan lähes 2 prosenttia viime vuoden keskihinnasta.

Lähteet: Tulli ja Luke

Paperin vientimäärät ja keskihinnat neljännesvuosittain 2014/I–2016/Ie.

Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti 2014–2016e, 1 000t (muutosprosentit edellisvuodesta lukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2014	2015	2016e	2014	2015	2016e
Sellu	7 000	7 120	7 280	2 670	2 765	2 850
%	-1	2	2	-1	4	3
Paperi	7 450	7 250	7 000	7 000	6 803	6 600
%	-3	-3	-3	-2	-1	-3
Kartonki	2 960	3 070	3 300	2 783	3 003	3 200
%	0	4	7	1	8	7

Lähteet: Metästeollisuus ry, Tulli ja Luke

Massa- ja paperituotteiden nimelliset keskivientihinnat ja muutosprosentit edellisvuodesta 2014-2016e.

	2014	2015	2016e
Sellu	6 (537 €/t)	8	-4
Paperi	-2 (654 €/t)	2	2
Kartonki	-1 (769 €/t)	0	-2

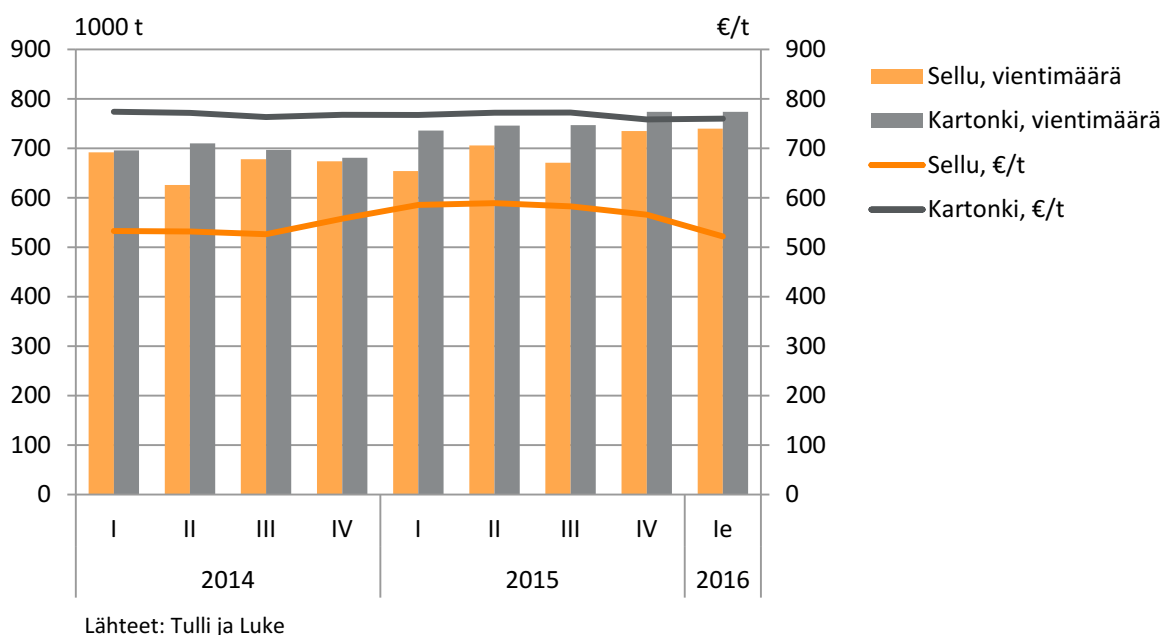
Lähteet: Tulli ja Luke.

Tuotantokapasiteetin kasvu lisää kartongin vientiä

Kartongin kysyntä kasvaa maailmalla verkkokaupan lisääntyessä. Kysyntä vaihtelee riippuen teollisuustuotannon, kaupan sekä pakattavien tuotteiden kysynnästä. Pitkällä aikavälillä pakkausten kysyntää lisää väestön kasvu, kaupungistuminen sekä osto- ja ruokakulttuurin muutokset. Kysynnän kasvuun on Euroopassa reagoitu muuttamalla nopeaan tahtiin paperikoneita tuottamaan kierrätyskuituun pohjautuvaa aaltopahvin raaka-ainetta. Kartongin investoidaan myös Suomessa, ja meillä

valmistettavat pakkauskartonit ovat lähes kokonaan ensikuidusta valmistettuja korkealaatuisia kuluttajapakkauskartonkeja. Niiden kysyntä esimerkiksi ruoka- ja nestepakkauksiin kasvaa jatkuvasti. Silti kartonkimarkkinoiden yleisellä kysyntä- ja hintakehityksellä on vaikutuksensa myös Suomen vientituotteisiin.

Vaikka kartongin vienti väheni tammi-helmikuussa 2016 Euroopan unionin alueelle viime vuoden vastaavasta ajasta, vienti muualle Eurooppaan ja Afrikkaan kasvoi. Suurimpia yksittäisiä vientimaita olivat Saksa ja Venäjä, jonne vienti lisääntyi yli kolmanneksen. Vientimäärän ennustetaan nousevan vuonna 2016 noin 7 prosenttia viime vuodesta, kun huomioidaan että osa kapasiteetin lisäyksestä vaikuttaa tuotantoon vasta ensi vuonna. Sen sijaan viennin keskihinnan ennustetaan vuonna 2016 hieman alenevan viime vuodesta, kun nopea tarjonnan kasvu Euroopassa on tuonut markkinoille paineita hintojen laskuun. Kuluvaan vuoden tammi-helmikuussa viennin keskihinta oli noin prosentin verran alempi viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Kartongin ja valkaistun sulfaattisellun vientimäärät ja keskihinnat neljännesvuosittain 2014/I–2016/Ie.

Viennin osuus sellun tuotannosta kasvaa

Suomen sellun tuotannosta päätyi vientiin viime vuonna 2,8 miljoonaa tonnia valkaistua havusellua. Tämä oli 39 prosenttia kaikesta sellun (lehti- ja havusellu) tuotantomäärästä. Vielä vuonna 2010 sellun viennin osuus oli noin kolmannes. Vientiosuus on kasvanut paperin tuotannon vähennyttyä ja sellun tuotantokapasiteetin lisääntyttyä.

Viime vuonna sellun tuotannon ja viennin kasvun taustalla olivat tuotantokapasiteetin lisääntyminen ja etenkin Kiinan hyvä kysyntä. Tuotannon kasvu on kuluvaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä edelleen nopeutunut 4 prosenttia vuodentakaisesta ja sellua vietiin tammi-helmikuussa peräti 13 prosenttia enemmän kuin viime vuoden vastaavaan aikaan.

Kiinasta on tullut Suomelle merkittävä havusellun vientikohde. Lähes kolmannes viennistä suuntautui tammi-helmikuussa 2016 Kiinaan ja vientimäärät kasvoivat kolmanneksella viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Kiinan kysyntä heiluttaa koko maailman sellumarkkinoita, sillä sen osuus maailman sellun kulutuksesta on noussut noin kolmannekseseen. Kiinan talouden painopisteen siirtyessä enemmän yksityiseen kulutukseen, myös pakkausten ja pehmopaperin kysynnän voidaan odottaa jatkavan kasvuaan, mikä puolestaan lisää sellun kysyntää.

Vuonna 2016 Suomen sellun vientimäärän ja tuotannon ennustetaan kasvavan 2–3 prosenttia kysynnän pysyessä vientimarkkinoilla korkealla ja tuotantokapasiteetin kasvaessa viime vuodesta. Sellun hinta vaihtelee kartongin ja paperin hintoja enemmän maailmanmarkkinoiden kysyntä- ja tarjontatilanteesta riippuen. Havusellun viennin keskihinta on ollut laskusuunnassa viime vuoden kesästä lähtien ja tammi-helmikuussa hinta oli 11 prosenttia alempi kuin viime vuoden vastaavaan aikaan, jolloin hinnat olivat korkealla takana olleen nousun jälkeen. Hintojen jyrkkä lasku näyttäisi olevan tasoittumassa, mutta viennin keskihinta jäänee tänä vuonna noin 4 prosenttia alle viime vuoden keskihinnan.

Raakapuumarkkinat

Jussi Leppänen ja Esa Uotila

Alkuvuonna teollisuuspuun kauppa kasvoi merkittävästi

Vuoden 2016 alussa alkanut pakkasjakso mahdollisti talvileimikoille pääsyn koko maassa. Koska Etelä-Suomessa maat olivat vielä lumettomia, maapohjiin kertyi nopeasti routaa, jota myöhemmin sata-
nut lumi suojasi. Tammi-huhtikuussa teollisuuspuun hakkuut olivat kaikkiaan viisi prosenttia vuoden-
takaista suuremmat ja yhteensä 21,5 miljoonaa kuutiometriä. Yksityismetsissä hakkuut kasvoivat
kuusi prosenttia ja Metsähallituksen ja yhtiöiden metsissä kaksi prosenttia.

Eniten kasvoivat kuusitukin hakkuut, yhdeksän prosenttia, kun taas mäntytukin hakkuut väheni-
vät kolme prosenttia. Koivutukin hakkuut kasvoivat prosentin. Yhteenlaskettuna tukkipuun hakkuut
kasvoivat kolme prosenttia. Kuitupuun hakkuut kasvoivat kuusi prosenttia siten, että kuusikuitupuul-
la lisäys oli kahdeksan prosenttia ja mänty- ja koivukuitupuulla 5–6 prosentin verran.

Yksityismetsien puukauppa on ollut tammi-huhtikuussa peräti neljänneksen vuodentakaisista suu-
rempaa ja yhteensä 11,5 miljoonaa kuutiometriä. Tukkipuukaupan kasvu oli 28 prosenttia ja kuitu-
puukaupan 24 prosenttia. Erityisen kysytty puutavaralaji on ollut kuusitukki, jonka ostot kasvoivat
neljän kuukauden jaksolla 46 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Myös kuusikuitupuun kauppa
kasvoi 42 prosenttia verrattuna viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon. Koivutukin kauppa kasvoi 19
prosenttia ja koivukuitupuun kauppa 23 prosenttia. Mäntytukilla puukauppa kasvoi vain kahdeksan
prosenttia ja mäntykuitupuulla 16 prosenttia. Erityisesti kuusitukilla ja myös kuusikuitupuulla alku-
vuoden puukauppamäärien heilahtelut ovat olleet viime vuosina suuria.

Puukauppamäärien suuristakin muutoksista huolimatta puun kantohinnat ovat olleet melko va-
kaita. Kuusitukin tammi-huhtikuun keskimääräinen kantohinta oli sama kuin vuosi sitten ja kuusikui-
tupuun hinta nousi prosentin. Männyksen kantohinnat laskivat 2–3 prosenttia ja koivun 1–2 prosenttia.
Alkuvuoden puukauppakehitys kertoo paitsi puutavaralajien kysynnästä myös luottamuksesta talvi-
leimikoiden korjuun onnistumiseen. Talvileimikoiden tarjonta on selkeästi suurempaa kuin kelirikko-
kelpoisten tai kesäkorjuukelpoisten leimikoiden tarjonta. Tällöin suuretkin puukauppamäärien muu-
tokset ovat talvella mahdollisia ilman merkittävämpiä hintavaikutuksia.

Kuusitukin kysyntä vahvempaa kuin mäntytukin

Kuusitukin kasvanut kysyntä alkuvuonna on perustunut erityisesti Kiinan vahvistuneeseen kuusisaha-
tavarankysyntään. Sen sijaan mäntysahatavarankysynnän kannalta tärkeissä Pohjois-Afrikan maissa
markkinatilanne on ollut epävakaa, mikä on heijastunut puumarkkinoille mäntytukin hieman heiken-
tyneenä kysyntänä. Kuitupuilla kysynnän nettomuutokset ovat olleet melko vaisuja.

Kokonaisuutena tukkipuun hakkuiden ennustetaan kasvavan kuluvana vuonna viime vuoden
pienen notkahduksen jälkeen kolme prosenttia yli 24 miljoonaan kuutiometriin. Lisäys on pääosin
kuusitukkia, jonka kantohinnan ennustetaan nousevan prosentin vuodentakaisesta, mutta jäävän
edelleenkin euron verran vuoden 2014 hintatasosta. Mäntytukin kantohinnan ennustetaan alenevan
kahdella prosentilla vuodentakaisesta, mikä on jo kaksi euroa toissa vuoden hintaa alhaisempi.

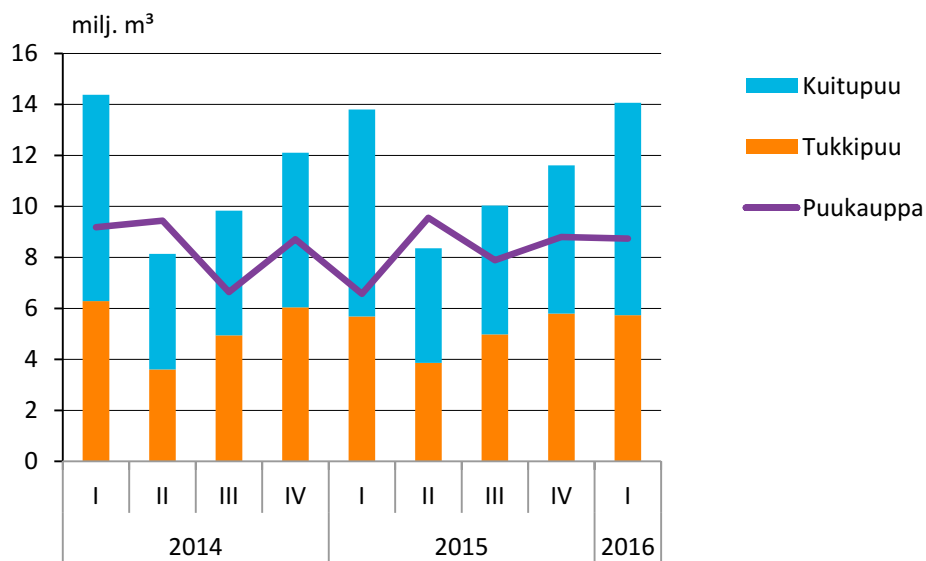
Sahatavarankantojen alenemisen ohella eräs tukkien kantohintaa todennäköisesti alentava teki-
jä on juurikäävän torjunnan tuen poistuminen Kemera-laista kuluvan vuoden huhtikuussa. Juurikää-
vän torjunta säädettiin metsätuholailta metsän hakkaajan velvollisuudeksi ja torjunnan kustannusvai-
kutukset on uudistushakkuissa noin 1,5 euroa kuutiometrille. Havutukeista poiketen pääosin vaneriteol-
lisuudessa käytettävällä koivutukilla kysyntä on vakaata ja kantohinta on kuluvana vuonna säilymässä
ennallaan. Lehtipuilla juurikäätä ei aiheuta vahinkoja, joten sen torjuntaa ei myöskään tarvitse teh-
dä.

Suomen teollisuuden taantumassa metsäteollisuuden investoinnit ja investointisuunnitelmat on nähty merkkinä paremmasta tulevaisuudesta. Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite lisätä hakkuita 15 miljoonaa kuutiometriä, vaikka viime kädessä hakkuiden lisäys riippuu puunjalostusteollisuuden lopputuotteiden kysynnästä ja miten mittavien kertaluokkainvestointien tuottamat määrät saadaan kannattavasti vietyä markkinoille. Tällä hetkellä sellun kysynnän kasvu on kohdistunut Aasiaan, ja siellä lähinnä Kiinaan.

Merkittävästi kuitupuuta käyttäviä investointeja onkin jo tehty useille paikkakunnille, mutta kun samaan aikaan paperintuotantoa on vähennetty ja myös energiapuun kysyntä on tilapäisesti vähentynyt, ei kuitupuun kysyntä ole kokonaisuudessaan juurikaan muuttunut. Viime vuonna kuitupuun hakkuut notkahtivatkin peräti neljä prosenttia hieman yli 30 miljoonaan kuutiometriin ja kaikkien kuitupuutavarylajien hinnat alenivat 1–2 prosenttia.

Kuluvana vuonna kuitupuiden kysyntä kasvaa jälleen pari prosenttia 31 miljoonaan kuutiometriin, mikä on kuitenkin lähes miljoona kuutiometriä toissa vuotta vähemmän. Kysynnän elpymisestä kertoo silti osaltaan se, että kuusikuitupuun pitkään jatkuneen kantohinnan laskun ennustetaan pysähtyvän ja kääntyvän prosentin nousuun. Sen sijaan sellun raaka-aineena käytettävien mänty- ja koivukuitupuiden kantohinnat laskevat kuluvana vuonna edelleen prosentin.

Puun tuonnin laskun ennustetaan jatkuvan kuluvana vuonna neljällä prosentilla ja tuontimäärä jää alle yhdeksään miljoonaan kuutiometriin. Noin neljä viidesosaa puun tuonnista tulee Venäjältä. Kokonaisuudessaan teollisuuspuun kotimaan hakkuiden ja puun tuonnin yhteismäärän ennustetaan kasvavan kotimaan hakkuiden lisääntymisen ansiosta hieman yli 64 miljoonaan kuutiometriin, mikä on prosentin vuodentakaista suurempi. Silti määrä jää vuodesta 2014 puolitoista miljoonaa kuutiometriä.

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Luke

Yksityismetsien teollisuuspuun hakkuut ja puukauppa neljännesvuosittain 2014/I–2016/I.

Teollisuuden puunhankinta 2014–2016e.

Raakapuulaji/ omistajaryhmä	2014 milj. m ³	2015 milj. m ³	Muutos %	2016e milj. m ³	Muutos %
Teollisuuspuun hakkuut, yht.	55,9	54,1	-3	55,4	2
Yksityismetsät ¹	44,7	43,8	-2	44,9	3
Yhtiöt ja Metsähallitus	11,2	10,3	-8	10,5	2
Tukkipuu	24,1	23,7	-2	24,4	3
Kuitupuun	31,8	30,4	-4	31,0	2
Raakapuun tuonti	9,8	9,1	-7	8,7	-4
Teollisuuspuun hakkuut ja raakapuun tuonti	65,7	63,2	-4	64,1	1

¹ Sisältää kunnat, seurakunnat ym.

Lähteet: Luke ja Tulli

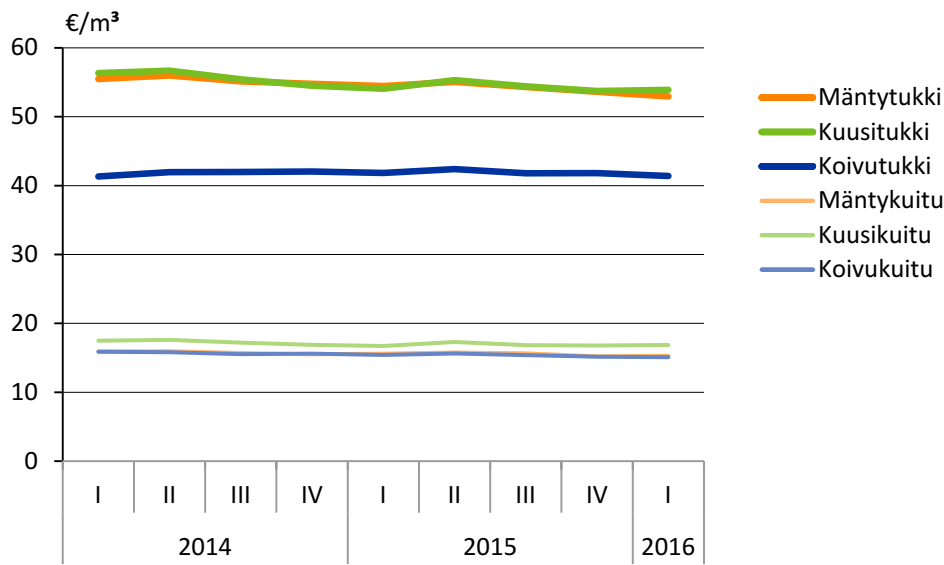
Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat 2014–2016e.

Puutavaralaji	2014 €/m ³	2015 €/m ³	2015/2014 %	2016e €/m ³	2016e/2015 %
Mäntytukki	55,4	54,4	-2	53,3	-2
Kuusitukki	55,9	54,5	-3	54,8	1
Koivutukki	41,8	42,0	0	42,1	0
Mäntykuitu	15,8	15,6	-1	15,4	-1
Kuusikuitu	17,3	16,9	-2	17,1	1
Koivukuitu	15,7	15,4	-2	15,2	-1

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Luke

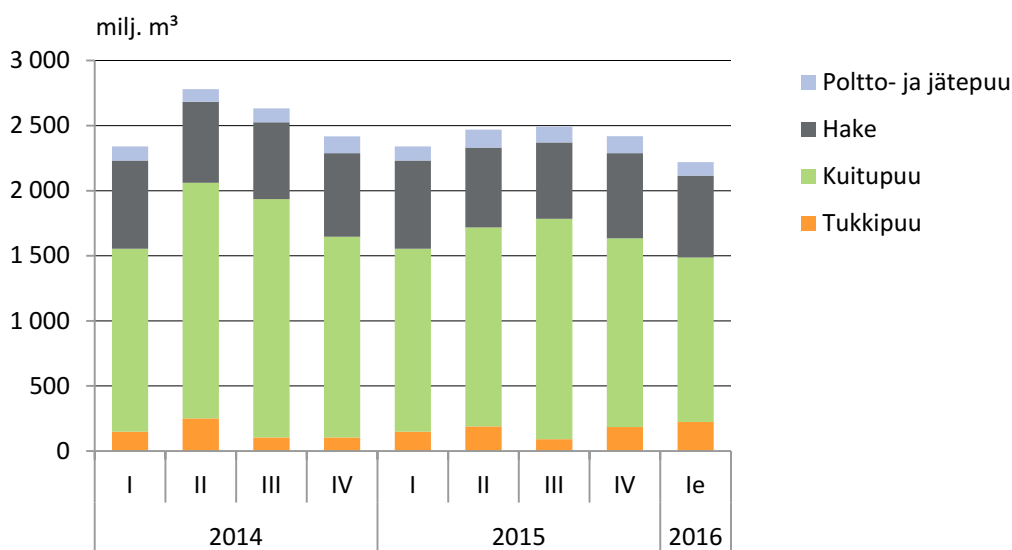
Äänekosken biotuotetehtaan valmistuminen vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä ja nimelistuotantoon pääsy vuonna 2018 lisää merkittävästi kuitupuun kysyntää. Tehtaan kuitupuun käyttöä lisäävä vaikutus on täydessä toiminnassa noin neljä miljoonaa kuutiometriä havukuitupuuta, joka voi olla mäntyä tai kuusta. Harvennushakkuilla yleisten talvirajoitusten vuoksi mänty- ja kuusikuitupuun kysyntä lisääntyy jo vuoden 2017 alkupuolelta biotuotetehtaan alkuvarastojen kartuttamisen vuoksi. Varsinainen kysynnän lisäys tulee kuitenkin vasta tehtaan käynnistymisen myötä. Juurikäävän torjunnan kustannukset ovat harvennushakkuilla kokonaisuudessaan (1,8 euroa/m³) ja erityisesti suhteessa kuitupuun hintaan uudistushakkuista ja tukkipuuta selvästi suurempia. Kuitupuuta tuottavia harvennushakkuista kannattaisi tästä syystä kohdistaa mahdollisimman paljon joulu-huhtikuun väliseen aikaan, jolloin juurikäävän torjuntaa ei tarvitse tehdä.

Puutavaralajeittaista kauppaa pyritään tehostamaan puun myyjien ja ostajien perustamalla Suomen Puukauppa Oy:n sähköisellä puukauppapaikalla, jonka on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2017 alkupuolella. Kehitystyö tehdään Puukauppa Oy:n ostaman ja MTK:n ja metsänhoitoyhdistysten muutama vuosi sitten käynnistämän Puumarkkinat.fi –portaalin pohjalta.

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Luke

Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat neljännesvuosittain 2014/I–2016/I.

Lähteet: Tulli ja Luke

Puun tuonti neljännesvuosittain 2014/I–2016/Ie.

Metsäpolitiikan toteuttamisessa ongelmia

Mikäli kansainvälisen kysynnän yllättävät muutokset jätetään huomiotta, merkittävimmän raaka-puumarkkinoihin kohdentuvan riskin ennakoidaan liittyvän metsäpolitiikan toteutukseen. Yksityis-metsätaloudessa kuluvan kevään ja alkukesän aikana kaksi asiaa ovat nousseet metsäpolitiikassa ylitse muiden: Kemera-tuen myöntämisen keskeyttäminen osittain loppuvuodeksi ja metsätilojen sukupolvenvaihdoshuojennus ja siihen esitetty ratkaisu.

Muista metsätaloudellisista kysymyksistä keskustelua ovat herättäneet metsien suojelua ja luonnonhoitoa rahoittavan Metso-ohjelman merkittävät leikkaukset sekä Metsähallituksen metsä-taloustoimintojen yhtiöittäminen erilliseksi Metsähallitus Metsätalous Osakeyhtiöksi. Metsähallituksen

metsätaloustoimintojen yhtiöittämisessä taustalla ovat vaatimukset kilpailuneutraalisuudesta puumarkkinoilla. Hieman vastaavat vaatimukset koskevat myös Suomen metsäkeskuksen metsäpalveluita tarjoavan Otson yhtiöittämistä, joka on kannattavuusongelmien vuoksi siirtynyt koko ajan eteenpäin. Tällä hetkellä Otson yhtiöittämisen takarajana pidetään vuoden 2016 loppua.

Jopa Kemerasta luopumista vaaditaan

Kemera-tuen ongelmien taustalla on useita seikkoja. Kestävän metsätalouden rahoitus uusiutui EU-linjausten mukaiseksi määräaikaiseksi laiksi ja uusi laki tuli käyttöön kesäkuun 2015 alusta. Uuden lain myötä metsätalouden rahoitustukien hakumenettely muuttui hallinnollisemmaksi ja viiveet lisääntyivät. Hakemuksia ei ole myöskään voitu muutosten vuoksi toimittaa sähköisesti vasta kuin huhtikuussa 2016.

Kemera-lain vaatimat ennakkohakemukset ja -suunnitelmat käyttävät kullekin vuodelle annettua myöntämisvaltuutta, vaikka töiden todellisesta toteutusajankohdasta ei ole varmaa tietoa. Lisäksi Kemeraan energiapuun korjuun tukemiseksi tehty säädös kohdistui neutraalisuusperiaatteen vuoksi (tuen valikoimattomuusvaatimus) osittain myös kuitupuun korjuuseen, mikä on osaltaan kuluttanut rahoitusta. Riskit määrärahojen ylittämisestä kasvoivat ja huhtikuussa 2016 tehdyn lakimuutoksen myötä maa- ja metsätalousministeriölle myönnettiin oikeus keskeyttää tukien myöntäminen toistaiseksi.

Kun myönnettyjen määrärahojen ylitys suhteessa myöntämisvaltuuteen alkoi muodostua hälyttävän suureksi, maa- ja metsätalousministeriö päätti 3.5.2016 keskeyttää Kemera-tuet taimikon varhahoidon, nuoren metsän hoidon ja terveyslannoituksen osalta loppuvuodeksi. Viimeistään 6.5. jätetyt hakemukset käsitellään saapumisjärjestyksessä ja ne saavat tukea sen verran kuin kullekin toimenpiteelle on jäljellä myöntämisvaltuutta. Tämän ajankohdan jälkeen tulevat hakemukset hylätään Metsäkeskuksessa. Tehty päätös on merkittävä, sillä keskeytetyt tuet vastaavat noin 70 prosenttia vuosittain myönnettävistä Kemera-tuista. Muita Kemeran työlajeja eli suometsänhoitoa ja metsätiehankkeita rahoitetaan normaalisti.

Käytännön metsätaloudessa Kemeran keskeytys on otettu lähes paniikkimielialalla vastaan, koska rahoitustuet ovat olleet jo pitkään osana metsänhoitopalvelujen käytäntöä. Kemera-kelpoisuutta on käytetty myös töiden markkinointiin, joka on sisältänyt metsänomistajalle lähestulkoon varmaksi esitetyn lupauksen tulevasta tuesta. Kun tuen saanti vähintäänkin viivästyy tai muuttuu epävarmaksi, metsäpalvelujen kysyntä vähenee tai saattaa osin siirtyä kokonaan aikaan, jolloin tukia voidaan jälleen myöntää.

Toisaalta metsänomistajakunnan käyttäytyminen on kehittynyt vuosikymmenien ajan perustuen siihen, että palveluita on saatavilla ja ne ovat useissa tapauksissa valtion tukemia. Useilla tahoilla onkin tämän vuoksi esitetty vaatimuksia jopa koko Kemerasta luopumisesta tai sen korvaamisesta jollakin uudella tavalla.

Hallituksen esitys metsälahjavähennyksestä lausuntokierroksella

Metsänomistajarakenteeseen pyritään vaikuttamaan Sipilän hallituksen ohjelmassa, jossa on kirjattuna metsätalokoon kasvattaminen tavoitteena yrittäjämäinen metsätalous ja metsien hyvä hoito. Tähän pyritään erityisesti sukupolvenvaihdosten edistämällä. Tarve näihin järjestelyihin tulee metsänomistajien ikääntymisestä, sillä metsänomistajien keski-ikä muilla kuin maanviljelijöillä on yli 62 vuotta. Myös metsätilojen rakenne on ajan myötä pirstoutunut, kun metsätalouden jatkuvuutta ja tiloja yhtenäisenä säilyttäviä tekijöitä ei ole ollut riittävästi.

Metsänomistajien ikääntymiseen ja tilojen pirstoumiseen on vaikuttanut osaltaan aktiivimaatilojen väheneminen. Maataloustuotantonsa lopettaneiden maatilojen määrä on ollut esimerkiksi vuosien 2000–2015 välisenä aikana lähes 2 000 tilaa vuodessa. Merkittävä osa näistä on määritelmällisesti muuttunut metsätiloiksi.

Metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistämiseen ja vuoden 2017 alusta voimaan tulevaksi esitetty ratkaisu on nimetty metsälahjavähennykseksi. Tällöin puun myyntituloerotuksessa tehtävää metsälahjavähennystä voisi vaatia sellainen metsätilan lahjoituksena saava metsänomistaja, jonka omistajakohteisesti laskettu metsämaan ala kerrottuna metsätilan kunnittaisella metsämaahehtaari-kohteisella tuottoluvulla ylittää 40 000 euroa (ns. arvostamislain mukainen arvo) tai vaihtoehtoisesti 100 metsämaan hehtaaria. Vähennyspohja lasketaan metsätilasta maksetun lahjaveron määrästä kertomalla se kertoimella 2,2. Vähennyspohjaan lasketaan kuitenkin vain se osuus maksetusta lahjaverosta, joka ylittää edellä mainitun 40 000 euron (100 hehtaarin) osuuden metsätilan arvostamislain mukaisesta kokonaisarvosta, josta on ensin vähennetty mahdollisen maksetun vastikkeen osuus. Vuosittain metsälahjavähennys olisi mahdollista tehdä metsätalouden puhtaasta pääomatulosta. Se voisi olla korkeintaan 50 prosenttia metsätalouden puhtaasta pääomatulosta, vähintään 1 500 euroa ja korkeintaan 195 000 euroa vuodessa. Metsälahjavähennys olisi käytettävä 15 vuoden kuluessa, ja se olisi lopullinen eikä tuloutuisi metsätilaa luovutettaessa.

Hallituksen esityksen mukaan metsätilojen sukupolvenvaihdoshuojennuksessa ei ole voitu käyttää elinkeino- ja työllisyyspoliittisia perusteita, koska metsätalous muodostaa merkittävän tulon- ja työnlähteen vain vähemmistölle yksityismetsänomistajista. Näin ollen esitys perustuu Sipilän hallitusohjelmaan ja metsäpoliittisiin perusteisiin. Noin neljäsosan yksityismetsien alasta käsittävillä aktiivimaatiloilla elinkeino- ja työllisyyspoliittiset perustelut ovat kuitenkin sekä maa- että metsätalouden osalta olemassa samoin kuin yleisesti tunnustettu periaate, että maatilataloutta harjoitetaan sukupolvien jatkumona.

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan metsäpolitiikan päämääränä on turvata metsien käyttöön perustuva hyvinvointi ja metsäluonnon monimuotoisuus. Metsälahjavähennyksellä pyritään kuitenkin tavoittelemaan pääsääntöisesti vain välittömiä puunjalostuksesta saatavia hyvinvointivaikutuksia, muiden metsäpoliittisten tavoitteiden jäädessä käytännössä huomioimatta. Lisäksi esitetyillä rajoilla metsälahjavähennyksestä voisi olla tilakoosta riippuen hyötyä korkeintaan 41 000 tuottoarvoltaan suurimmalle metsätilalle, joilla metsää on 3,5 miljoonaa hehtaaria.

Perusteltu kysymys onkin, olisivatko elinkeino- ja työllisyyspoliittiset perusteet sittenkin toteutaneet paremmin ja tasapuolisemmin myös metsäpoliittisia tavoitteita? Hallituksen esityksessä kehittämättä jääneenä vaihtoehtona oli myös suoraan perintö- ja lahjaverotuksesta tehtävä huojennus yhdistettynä metsänomistajien nykyistä laajempaan eläkevakuuttamiseen. Tällöin metsänomistajien oma työpanos ja toiminnan jatkuvuusperiaate, metsien eri käyttömahdollisuudet ja näistä koituvat hyvinvointivaikutukset sekä eri yritysmuodot olisivat olleet tasapuolisesti politiikkatavoitteissa mukana. Nythän suurin osa metsätiloista, perinnöt ja myös suppeassa piirissä omistetut yhteismetsät ja osakeyhtiöt metsänomistajina ovat jäämässä ilman metsälahjavähennystä.

Toisesta näkökulmasta koko metsäyrittäjyyskysymystä mutkistaa myös se, että metsätalouden harjoittajille ollaan myöntämässä viiden prosentin yrittäjävähennys tuloveroasteeseen. Yrittäjävähennyksessä esimerkiksi pääomatuloveroaste muuttuisi $0,95 \times 30\% = 28,5\%$. Avoinna on vain kelle metsänomistajille yrittäjävähennys tullaan myöntämään, kun ainoastaan aktiivimaatilat katsotaan metsänomistajina yrittäjiksi.

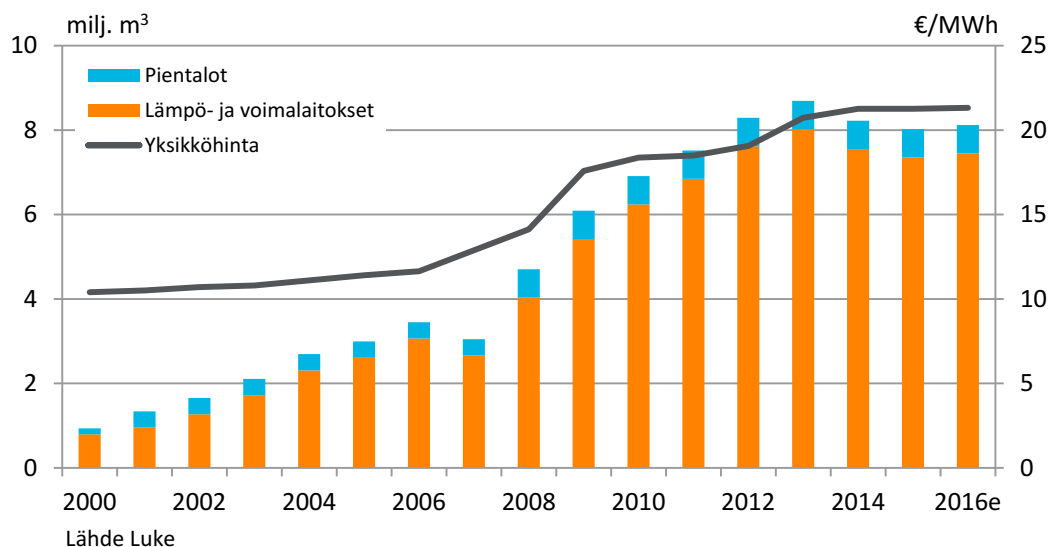
Bioenergiamarkkinat

Johanna Routa

Metsäenergian käytön kasvu edelleen pysähdyksissä

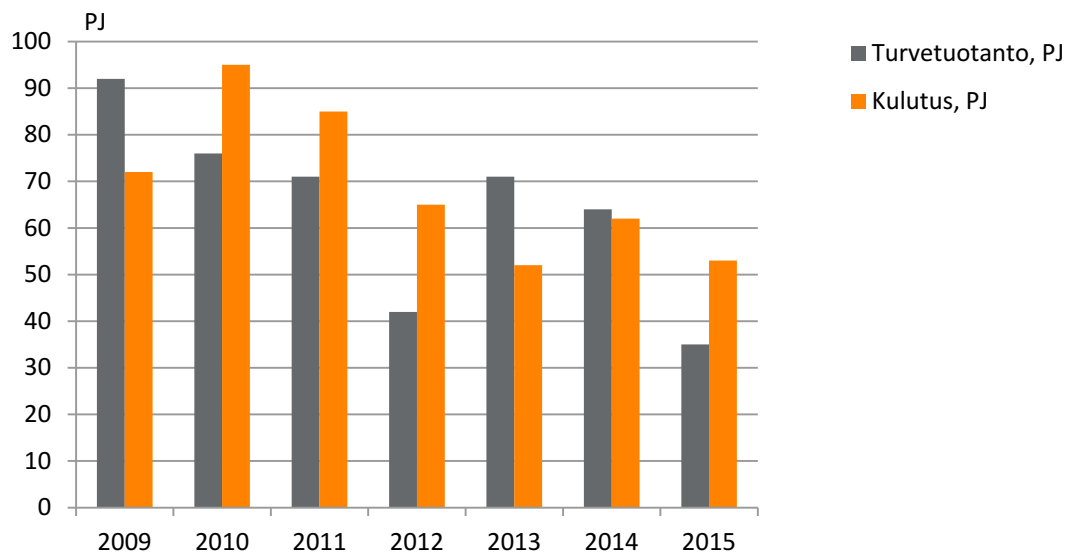
Ilmatieteen laitoksen mukaan vuosi 2015 oli ennätysellisen lämmin suurimmassa osassa maata ja Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan energian kokonaiskulutus laski edellisestä vuodesta 3 prosenttia 361 terawattituntiin. Yksittäisistä energianlähteistä eniten laski hiilen kulutus. Merkittävimmät energian lähteet olivat puupolttoaineet ja öljy. Tilastokeskuksen mukaan uusiutuvan energian käyttö lisääntyi kaksi prosenttia.

Metsäenergian käyttö on usean kasvuvuoden jälkeen laskenut jo kaksi vuotta peräkkäin. Vuonna 2015 käyttö laski kaksi prosenttia edellisvuodesta kahdeksaan miljoonaan kuutiometriin. Lauhat talvet, sähkön markkinahinnan lasku ja kilpailu halpojen fossiilisten polttoaineiden kanssa ovat vähentäneet metsähakkeen käyttöä voimalaitoksilla. Metsähakkeen raaka-aineena käytettiin pienpuuta 53 prosenttia, järeää runkopuuta 4 prosenttia, hakkuutähteitä 32 prosenttia ja kantoja 11 prosenttia. Pienpuun osuus metsähakkeen raaka-aineena kasvoi edellisvuodesta neljä prosenttia, sekä hakkuutähteiden että järeän runkopuun osuus puolestaan laski kaksi prosenttia. Kantoja käytettiin edellisvuoden tapaan.

Metsähakkeen kokonaiskäyttö Suomessa 2000–2016e.

Energiaturvetta tuotettiin vuonna 2015 vain 10,9 miljoonaa kuutiometriä (energiasisältö 35 petajoulea), kun keskiarvo vuosina 2010–2014 on ollut 18,2 miljoonaa kuutiometriä. Turpeen käyttö väheni Tilastokeskuksen mukaan edellisvuodesta yksitoista prosenttia (53 petajoulea), mutta energiaturvetta on varastossa melko runsaasti. Tänä vuonna turpeen nosto päästiin aloittamaan jo toukokuun alussa suurimmassa osassa Suomea.

Lähteet: Bioenergia ry ja Tilastokeskus

Energiaturpeen tuotanto ja kotimainen kulutus 2009–2015.

Valtioneuvoston päätöksellä metsähakkeella tuotetun sähkön tuki nostettiin 18 euroon megawattitunnilta ja turpeen vero aleni 1,9 euroon megawattitunnilta 1.3.2016. Tämä parantaa kotimaisien polttoaineiden kilpailukykyä kivihiileen ja muihin fossiilisiin polttoaineisiin nähden. Metsähakkeen käytön lisäämisen ongelmana on kuitenkin alhainen sähkön markkinahinta, joka heikentää sähkön tuotannon kannattavuutta. Metsähakesähkön tukea alennetaan 60 prosenttiin, jos sähkön tuotannossa käytetty metsähake on valmistettu järeän puun hakkuukohteelta saaduista jalostukseen soveltuvista rungonosista. Muutosta sovelletaan ensimmäisen kerran 1.1.2019 lukien tuotettuun sähköön. Muutoksella varmistetaan, että tuotantotuki ei vääristä kilpailutilannetta ja kuitu- ja tukkipuu käytetään jalostuksessa sen sijaan, että ne ohjautuisivat metsähakkeeksi ja polttoaineeksi CHP-tuotantoon. Suurin osa metsähakkeella tuotetusta sähköstä saisi edelleen täysimääräisen tuen eli 18 euroa megawattitunnilta.

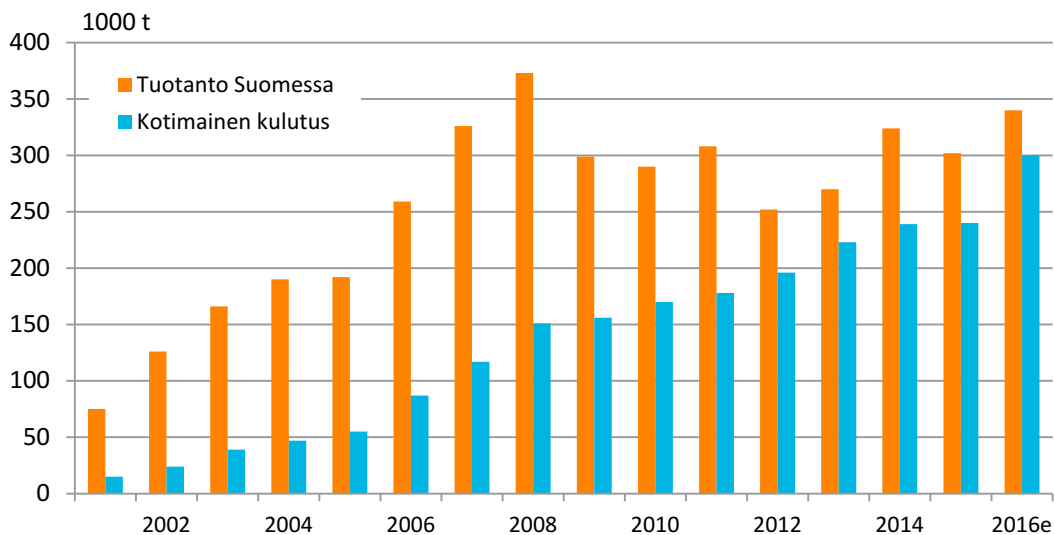
Alkuvuoden pakkasjaksot ovat lisänneet hakkeen menekkiä tänä vuonna, ja edellä mainittujen toimien lisäksi kivihiilen verotuksen nostaminen vuoden 2015 alussa vaikuttaa myönteisesti metsähakkeen kilpailukykyyn. Metsähakkeen käytön ennustetaan tänä vuonna kasvavan 1–2 prosenttia verrattuna edellisvuoteen sekä pakkasjaksojen että hallituksen tukipäätösten ansiosta. Ensi vuonna toimintansa aloittaa merkittävä uusi metsähakkeen käyttäjä, Fortumin Naantalın voimalaitos.

Metsähakkeen keskimääräisessä laitoshinnassa ei tapahtunut muutosta vuonna 2015, sillä hinta oli täsmälleen sama kuin edellisvuonna eli 21,26 euroa/megawattitunti (€/MWh). Hinnan ennustetaan pysyvän samalla tasolla myös tänä vuonna. Metsänomistajille kuitenkin maksettiin vuonna 2015 noin 26 prosenttia vähemmän pystykaupalla ostetusta energiarangasta (3,1 euroa/kuutiometri) kuin edellisenä vuonna. Hankintakaupalla ostetusta rangasta puolestaan maksettiin noin viisi prosenttia enemmän (24,8 euroa/kuutiometri) kuin edellisenä vuonna. Energiapuusta maksetut hinnat vaihtelivat huomattavasti alueittain.

Lämpö- ja voimalaitosten kiinteiden puupolttoaineiden käyttö vuonna 2015 laski edellisvuodesta noin kaksi prosenttia 18,3 miljoonaan kiintokuutiometriin johtuen metsähakkeen käytön vähenemisestä. Kiinteiden puupolttoaineiden kulutus oli suurinta Keski-Suomen maakunnan alueella. Metsäteollisuuden sivutuotepuuta kului prosentin vähemmän kuin edellisvuonna, yhteensä 10,1 miljoonaa kuutiometriä. Eniten poltettiin kuorta, joka kattoi sivutuotepuusta lähes 70 prosenttia eli 6,9 miljoonaa kuutiometriä. Suhteellisesti eniten eri puupolttoaineista supistui kierrätyspuun käyttö (–11 %). Metsäteollisuuden sivutuotepuuta poltettiin eniten Etelä-Karjalassa.

Pelletin käyttömäärä kasvaa

Puupellettien kulutus Suomessa kasvoi vuonna 2015 edellisvuodesta vajaan prosentin 240 000 tonniin ja kulutus oli suurempaa kuin koskaan aikaisemmin. Kokonaiskäytöstä koti- ja maataloudet kuluttivat 58 000 tonnia ja lämpö- ja voimalaitokset 182 000 tonnia. Suomessa tuotettiin vuonna 2015 puupellettejä yhteensä 302 000 tonnia. Pellettien kotimainen tuotanto supistui vuonna 2015 edellisvuodesta seitsemän prosenttia, vaikka sekä puupellettien kulutus, vienti (+7 %) että tuonti (+29 %) kasvoivat. Pelletin kotimaisen kulutuksen odotetaan jatkavan kasvuaan, kun isoja kotimaisia investointeja on toteutettu ja rakennetaan lisää. Tällä hetkellä Helsingin Energia on polttaa pellettejä seospolttoaineena kivihiilen kanssa Hanasaaren ja Salmisaaren voimalaitoksissaan ja lisäksi Helsingin Salmisaareen valmistuu vuoden 2018 alussa Suomen suurin pellettikattila, jossa poltetaan vuosittain noin 40 000 tonnia pellettiä. Maailmanlaajuisesti pellettien kulutus ja tuotanto jatkavat kasvujaan. EU28-alue on maailman suurin pellettien tuottaja (14.7 miljoonaa tonnia) ja kuluttaja (21 miljoonaa tonnia vuonna 2015). Pellettejä tuodaan Eurooppaan eniten Yhdysvalloista ja Kanadasta. Suomeen pellettejä tuodaan eniten Venäjältä ja Baltian maista.

Lähteet: Tulli ja Luke

Pellettien tuotanto ja kulutus 2001–2016e.

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000